

Araştırma Makalesi/Research Article

MİZAH İLE SOSYAL TENKİT ARASINDA BİR ANLATI BİÇİMİ: HİKÂYECİ YÖNÜYLE UMUR BUGAY

A Narrative Form Between Humor and Social Critique: Umur Bugay as a Storyteller

Doç. Dr. Mustafa DERE

Ordu Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
mustafadere@odu.edu.tr
Ordu/TÜRKİYE

ORCID

Geliş Tarihi / Received Date: 17.12.2025
Kabul Tarihi / Accepted Date: 19.02.2026
Yayın Tarihi / Published Date: 10.04.2026

Atf/Citation

Dere, Mustafa. "Mizah ile Sosyal Tenkit Arasında Bir Anlatı Biçimi: Hikâyeci Yönüyle Umur Bugay". *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi [Journal of Academic Literature]* 12/24 (Bahar 2026), 741-762.

10.28981/hikmet.1843733

Hakem Değerlendirmesi:

İki Dış Hakem / Çift Taraflı Kör Hakem

Çıkar Çatışması:

Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek:

Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Benzerlik Taraması:

Bu makale turnitin programında taranmıştır.

Etik beyan:

Bu çalışmanın hazırlanması sürecinde etik ilkelere uyulmuştur.

Lisans:

CC BY-NC 4.0

Yayımlanan makalelerde Araştırma ve Yayın Etiğine riayet edilmiş; COPE (Committee on Publication Ethics)'un Editör ve Yazarlar için yayımlanmış olduğu uluslararası standartlar dikkate alınmıştır.

ÖZ

Umur Bugay (1941-2019) Türkiye'de daha çok tiyatro oyuncusu, yapımcı ve senarist olarak şöhret bulmuş, onun bu alanda adından sık sık söz ettirmesi diğer alanlardaki sanat faaliyetlerinin büyük ölçüde göz ardı edilmesine, hatta zaman içinde unutulmasına dahi yol açmıştır. Umur Bugay, bahsi geçen sanat faaliyetleri dışında onu bir hikâyeci olarak anmaya yetecek kadar hikâye de yazmış ve hikâye kategorisinde ele alınabilecek dört eser ortaya koymuştur. Bunlar Kirpi Çocuk (1983), Türk Küçükleri (2002), Oğlum Adam Olacak (2017) ve Karılar & Kocalar (2019) başlıklarını taşımaktadır. Sözü edilen eserlerin hem okurlara hem de edebiyat araştırmacılarına tanıtılması ve Umur Bugay'ın bir hikâyeci olarak incelenmesi, onun sanatçı kimliğinin ortaya çıkarılması noktasında büyük önem taşımaktadır. Bu makalede giriş niteliğinde yazarın hikâyeciliği ve mizah anlayışı ile ilgili genel bir bilgi verildikten sonra kitaplarına dâhil edilen hikâyeleri tematik tahlil yöntemi esas alınarak ve kitapların yayımlanma tarihlerine göre kronolojik sırayla değerlendirilmeye çalışılmıştır. Hikâyeler tanıtılırken metinlerin yapısı ve içeriği izin verdiği ölçüde olay örgüsü, şahıs kadrosu, zaman, mekân, anlatım teknikleri, konu arka planı/tema, dil-üslûp gibi kurgu ve anlatı unsurlarından yola çıkılarak yorumlar yapılmış ve ayrıca yazarın edebî şahsiyetinin en önemli parçası olan mizahî bakış açısı üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Edebiyat, Hikâye, Türk Hikâyesi, Umur Bugay, Mizah.

ABSTRACT

Umur Bugay (1941-2019) gained fame as a theater actor, a producer, and a screenwriter in Turkey, and the recognition of his name in this field led to his art activities in other fields being largely ignored over time. Umur Bugay also wrote enough stories to be referred to as a storyteller and produced four works. These are Kirpi Çocuk (1983), Türk Küçükleri (2002), Oğlum Adam Olacak (2017) and Karılar & Kocalar (2019). The introduction of the aforementioned works to both readers and literary researchers and the examination of Umur Bugay as a storyteller are of great importance in revealing his artistic identity. In this article, after providing general information about the author's storytelling and sense of humor, the stories included in his books were evaluated in a chronological order based on the thematic analysis method and according to the publication dates of the books. While introducing the stories, some comments were made based on fiction and narrative elements, such as plot, characters, time, space, narrative techniques, subject background/theme, and language-style, to the extent that the structure and content of the texts allowed, and also the humorous perspective, which is the most important part of the author's literary personality, was emphasized.

Keywords: Literature, Story, Turkish Story, Umur Bugay, Humor.

Giriş

Bir sanatçının birden fazla sanat dalında yetkinliğe sahip olması ve özellikle bir alanda öne çıkması durumunda, diğer alanlardaki üretimleri göz ardı edilebilmekte ya da zamanla unutulabilmektedir. Umur Bugay'ın (1941-2019) hikâyeleri için de böyle bir durum söz konusudur. Sanatçı daha çok tiyatro oyuncusu, yapımcı, senarist kimliğiyle tanınmış; *Hababam Sınıfı* (1975), *Kapıcılar Kralı* (1976), *Çöpçüler Kralı* (1977), *Postacı* (1984), *Davacı* (1986), *Yoksul* (1986), *Bizimkiler* (1989-2002), *Yazlıkçılar* (1993-1998), *Oğlum Adam Olacak* (1996-1997) gibi birçok film veya dizide yapımcı ya da senarist olarak Türk halkının zihninde yer etmiştir. Onun yapımcı-senarist kimliğinin öne çıkmasında nitelik kadar nicelik de önemli bir etkiye sahiptir. Umur Bugay ortaya koyduğu eserlerin sayısından da anlaşılacağı üzere üretkenliğini daha çok tiyatro, sinema ve televizyon alanlarında gösterir. Halbuki sanatçının onu bir hikâyeci olarak anmaya yetecek kadar hikâyesi de bulunmaktadır. Umur Bugay ile ilgili kaleme alınan yazılarda/çalışmalarda onun bu yönünden neredeyse hiç bahsedilmediği yahut hikâyeciliğiyle ilgili eksik, yetersiz veya yanlış yorumlar yapıldığı görülür. Yazarın ilk mizah hikâyesi "Nasıl Kaleci Oldum?" 1959'da -yazar henüz 18 yaşındayken-Karakedi'de yayımlanır. İlerleyen yıllarda *Çarşaf*, *Milliyet Çocuk* dergileriyle *Hürriyet*, *Milliyet* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde mizah içerikli hikâye ve yazıları yayımlanmaya devam eder (Tan, 2019, 108). Ayrıca *Kirpi Çocuk* (1983), *Türk Küçükleri* (2002), *Oğlum Adam Olacak* (2017) ve *Karılar & Kocalar* (2019) olmak üzere söz konusu türde değerlendirilebilecek dört kitabı vardır. Bu hikâye kitapları, Umur Bugay'ın söz konusu yönünün ihmal edildiğini ispat edecek şekilde ancak birer baskı yapabilmıştır.

Esra Karlıdağ, *Türk Küçükleri* ve *Oğlum Adam Olacak* kitaplarını esas alarak her iki eserin de mizah dilini barındırdığını, yazarın sosyal meseleleri derinliğine inmeden ele aldığını, sade bir dille komik olanı yarattığını ve kendi hayatından çıkardığı izlenimleri de okuruyla paylaştığını ifade eder (Karlıdağ, 20.4.2024). Esra Karlıdağ'ın bu konudaki tespitlerinin ve genellemelerinin yazarın diğer iki hikâye kitabı için de büyük ölçüde geçerli olduğunu söylemek mümkündür. Umur Bugay hikâyelerini neredeyse bütünüyle mizah, sosyal meseleler ve otobiyografi üzerine inşa etmiştir.

Mizahın latife, nükte, şaka, iğne ve taş, hiciv, alay, halt gibi çeşitleri bulunmaktadır (Öngören, 1998, 32-33). Aşağıdaki tanımdan yola çıkarak Umur Bugay'ın hikâyelerindeki mizahın daha çok "alay" kavramıyla özdeşleştirilebileceği söylenebilir: "Ölçüsü, inceliğinde olan bir mizah çeşididir. Alayda fark ettirmeme, işin hüneri sayılmıştır. (...) Alay, çekişmeli kişiler arasında, övücü, yükseltici, fakat gerçek olmayan bir ilişkiler zinciri hazırlanarak, karşıdakine bunun benimsetilmesidir" (Öngören, 1998, 32). Tanımdan da anlaşılacağı üzere alayda gizli ve gülünç bir tenkit söz konusudur. Ayrıca gerçek niyet ile söylenen söz arasında fark vardır. Bu durumda edebî çerçevede "alay" kavramıyla ilişki kurulabilecek en yakın terim "ironi"dir. Nitekim Ömer Faruk Huyugüzel'in de belirttiği gibi, "hiciv ve mizah yazarlarının çoğunda ironi, genel bir tutum olarak görülür" (Huyugüzel, 2018, 232). İroninin önemli özelliklerinden biri, alayda olduğu gibi, "genellikle konuşmacı veya yazarın konuşurken veya yazarken kendini tutması, duygusunu ve tutumunu gizlemesidir. Başka bir deyişle ironiye başvuran kişi,

doğrudan eleştirmek veya alaya almaktan uzak bir yerde durur; bir maske takarak asıl niyetini gizler” (Huyugüzel, 2018, 232).

İroninin de birtakım çeşitleri vardır. Umur Bugay, hikâyelerinde genellikle söylemek istediği şeyin zıddını kast ederek tenkitle bulunmakta ve okuru bu yolla güldürmektedir. Bahsi geçen yönüme “söz ironisi” adı verilir. Söz ironisi yapan kişi, “esasen söylemek istediğinin zıddını söyleyerek yapar” (Huyugüzel, 2018, 233). Bununla birlikte Umur Bugay, tenkit ettiği hususu açıkça dile getirmez. Tiyatro, sinema ve televizyon tecrübesinin de etkisiyle okura absürt veya aksak durumu, sosyal çarpıklığı bizzat göstermek ister. Böyle bir durumda ironinin kullanım şekli ile ilgili de terimsel çıkarımda bulunulabilir. Oğuz Cebeci, D. C. Muecke’den naklen “dramatik ironi” adı verilen bir ironi çeşidi hakkında bilgi verir. Oğuz Cebeci’nin ifadesine göre dramatik ironide, “ironist tümüyle devreden çıkar ve ironik bir durumu tasvir etmekle yetinir” (Cebeci, 2017, 234). Ayrıca bu tür ironiler daha çok, “tiyatro yazarları ve romancılar tarafından kullanılmaktadır” (Cebeci, 2017, 234). Dolayısıyla tanıma bağlı olarak Umur Bugay’ın ironisi aynı zamanda “dramatik ironi” kavramıyla da açıklanabilecektir.

Sosyal meselelerin Umur Bugay’ın hikâyelerinde bazen esas konu bazen de fon niteliğinde yer aldığı görülür. Yazar eserini hiçbir zaman kara propaganda ya da kara mizah ürünü hâline getirmez. Yukarıda da ifade edildiği gibi toplumsal konular mizah penceresinden; yani komik ya da trajikomik bir perspektiften sunulur. Ayrıca her hikâyenin sosyal meselelere/konulara dayanan bir arka planı da yoktur. Hatta bazı hikâyeler doğrudan doğruya ferdi konuları ele almaktadır. Her halükârda genel olarak Umur Bugay’ın içinde yaşadığı toplumun sorunlarına duyarlı bir yazar kimliğiyle hareket ettiğini belirtmek yerinde olacaktır.

Son olarak otobiyografi-eser ilişkisi üzerinde de kısaca durmak gerekir. Umur Bugay’ın, özellikle *Oğlum Adam Olacak*’takiler başta olmak üzere kaleme aldığı bazı metinler tamamen otobiyografiktir bazıları ise otobiyografisinden izler taşımaktadır. Bu noktada yazarın hikâye kişilerinin orta tabakadan kimseler olması da tesadüfi değildir. Umur Bugay, sinema ve televizyon yapımlarında da görüleceği üzere karakterlerini daha çok memur ve işçi gibi orta hâlli kimselerden seçmiştir. Bunun sebebi, kendisinin de böyle bir aileden geliyor olması ve böyle bir muhit içinde yetişmesidir. Orta tabakanın sorunlarını samimi şekilde işleyebilmesinin ve izleyicilerin/okurların takdirini kazanabilmesinin arkasında da muhtemelen söz konusu durum yatmaktadır.

Genel bilgiler veren ve daha çok yazarın biyografisine/sanat geçmişine odaklanan bazı yazılar dışında Umur Bugay ile ilgili son derece sınırlı bir literatür ile karşılaşılır. Onun hikâyeleri ve hikâyeciliği ile ilgili kaynak ise tahmin edileceği üzere yok denecek kadar azdır. Mevcut yayınların neredeyse tamamı sinemacılığın ve tiyatroculuğundan bahseden armağan kitap gibi birtakım popüler türdeki, görsellerle zenginleştirilmiş kaynaktan ibarettir. Dolayısıyla değerlendirme yapılırken -tamamen iddiasız bir yaklaşımla- orijinal bir inceleme oluşturma gayreti gösterilmiştir.

Çalışmada tematik tahlil yöntemi esas alınmış ve bu yolla hem okura hem de edebiyat araştırmacılarına Umur Bugay’ın hikâyelerinin genel bir

çerçevede/ana hatlarıyla tanıtılması amaçlanmıştır. Hikâyeler tanıtılmaya çalışılırken olay örgüsü, şahıs kadrosu, zaman, mekân, anlatım teknikleri, konu arka planı/tema ve dil-üslûp gibi anlatı/kurgu unsurlarından yola çıkılarak - ancak kaleme alınan hikâyelerin yapısı ve içeriği izin verdiği ölçüde- yazarın mizahî ve sosyal tenkide dayanan bakış açısı üzerinde durulmuştur. Hikâye kitapları yayımlanma tarihlerine göre kronolojik olarak ve kitapların isimleriyle oluşturulan alt başlıklar çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Mizah ile Sosyal Tenkit Arasında Bir Anlatı Biçimi: Hikâyeci Yönüyle Umur Bugay

Yukarıda da ifade edildiği gibi Umur Bugay'ın *Kirpi Çocuk* (1983), *Türk Küçükleri* (2002), *Oğlum Adam Olacak* (2017) ve *Karılar & Kocalar* (2019) olmak üzere hikâye kategorisinde olan yahut hikâye başlığı altında yayımlanan dört kitabı bulunmaktadır. Bu kitapların içerikleri-yapıları bakımından genel hatlarıyla ve öne çıkan unsurlarıyla aşağıdaki şekilde ele alınması mümkündür.

Kirpi Çocuk

Umur Bugay'ın ilk hikâye kitabı 1983 yılında Bilge Yayıncılık tarafından İstanbul'da yayımlanan *Kirpi Çocuk*'tur. Uzun hikâye kategorisinde ve çocuk kitabı mahiyetinde olan eser, senarist/yönetmen Atıf Yılmaz ile oyuncu Nurhan Nur'un kızı ressam/grafiker Kezban Batıbeki tarafından resimlendirilmiştir. Bu kitaptan bazı kaynaklarda çocuk romanı olarak söz edilse de eseri hem hacim hem de kurgusal unsurların kullanımı (yapı ve içerik) bakımından söz konusu kategoride değerlendirmek doğru olmayacaktır.

Hikâye "Günaydın", "Kar Yağıyor", "Deftere Yaz", "Babam Köpürdü", "Enayi Kedi", "Aile Bütçesi", "23 Nisan Şenliği", "Korkulu Günler", "Yaz Tatili" ve "İsilik" olmak üzere on bölümden oluşmaktadır. Hikâyede saçlarının şekli dolayısıyla "Kirpi" lakabıyla anılan Ömer, hikâyenin hem başkişisi hem de anlatıcısıdır. Evin tek çocuğudur ve orta halli bir aileye mensuptur. Ömer'in annesi ev hanımıdır, babası ise bir ilaç fabrikasında hesapları tutmaktadır. Hikâyenin bütününde Ömer'in gözünden onun gündelik hayatı anlatılır. Her bir bölümde genellikle belli bir olaya ve bunun çocuk zihnindeki yansımına yer verilir.

"Günaydın"da Ömer'in ailesinden, arkadaşlarından, okula gitme rutininin ve mahallelerinde bir adamın vurulması üzerinden gündelik hayatın olağan ve olağandışı yönlerinden bahsedilir. "Kar Yağıyor"da Ömer ve arkadaşlarının kardan adam yapma macerası anlatılır. "Deftere Yaz"da Ömer, annesinin ısmarladığı deterjanı almak için mahalle bakkalı Osman'a gider ve Osman hesap yapma konusunda beceriksizlik gösterdiği için Ömer onu kızdırır. Dönüş yolunda arkadaşı Salih ile kavga ederken komşuları Ayten abla onların başına bir kova su döker. "Babam Köpürdü"de Salih ile kavga ettiği için babası Ömer'e sinirlidir. Aynı bölümde babası araba almanın hayallerini kurar. "Enayi Kedi"de hasta bir kediye acıdıkları için onu kucaklarına alıp okula götüreren Ömer ve Salih, öğretmenleri tarafından azarlanır. Kedinin kuduz olabileceğinden şüphelenildiği için hayvanla temas eden çocuklar hastaneye götürülür. "Aile Bütçesi"nde Ömer'in babasının aile bütçesine zarar verdiği düşünülen sigara tiryakiliği üzerinde durulur. Ömer'in annesi, kocasının

yalnızca sigara almak istemediği için şampuan, kibrit, mum gibi gereksiz ürünler almasını eleştirir. Bölümün sonunda Ömer, babasından 23 Nisan töreninde giyeceği efe kıyafeti için 850 lira ister. “23 Nisan Şenliği”nde Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı kutlaması anlatılır. “Korkulu Günler”de sıkıyönetim ve dinmeyen olaylar sebebiyle tedirgin bir bekleyiş içinde olan aile 1 Mayıs’ta sokağa çıkma yasağının ilan edilmesiyle evlerinde vakit geçirir. “Yaz Tatili”nde Ömer, babasının bisiklet alma vaadi sebebiyle matematik dersine çalışır. Son olarak “İsilik”te sıcaklar dolayısıyla cildinde kızarıklıklar olan Ömer’i babası denize götürür. Fakat Ömer üşütüp hasta olur. Hikâye bu olay ile sona erer.

Hikâyenin zamanı açıkça ifade edilmez. Fakat “Babam Köpürdü” başlığını taşıyan dördüncü bölümde Ömer’in babası, İran şahının tahtından indirildiğini ve Çin’in Vietnam’a saldırdığını söyler (Bugay, 1993, 39). Bilindiği üzere hem İran İslâm Devrimi hem de Çin-Vietnam Savaşı 1979 yılında gerçekleşir. Dolayısıyla hikâyede anlatılan yıl 1979’dur. Hikâyenin çerçeve zamanı da kolaylıkla tespit edilebilir. “Günaydın” başlığını taşıyan birinci bölümde 22 Aralık tarihi vurgulanır (Bugay, 1993, 14). “Aile Bütçesi” başlıklı altıncı bölümün sonunda Ömer, babasından 23 Nisan’da yapılacak gösteri için para ister. “23 Nisan Şenliği” başlıklı yedinci bölümde, bölümün adından da anlaşılacağı üzere 23 Nisan anlatılır. “Korkulu Günler”de 1 Mayıs’tan bahsedilir. “Yaz Tatili” ve “İsilik”te ise okul tatil dönemine girmiştir ve mevsimlerden yazdır. Dolayısıyla eserde kronolojik bir zaman işleyişi vardır ve altı-yedi aylık bir zaman dilimi ortaya konulmaktadır.

Hikâyede olaylar küçük bir mahallede geçer. İsmi söz konusu edilmeyen bu mahallede Ömer’in ailesi gibi orta halli insanlar yaşar. Mahallenin mütevazı kimliğini yansıtmak için zaman zaman kısa tasvirlerle yer verilir. Hikâyenin ancak son bölümünde geniş mekânın İstanbul olduğu açık bir şekilde ifade edilmektedir. Babası sıcak hava dolayısıyla isilik olan Ömer’i denize sokmak için Sirkeci arabalı vapur iskelesine götürür (Bugay, 1993, 76). Bunun dışında geniş mekân üzerinde durulmaz.

Eser bir çocuk kitabına göre konu arka planı/tema bakımından son derece zengindir. Fakat ele alınan konular -çocuk kitaplarında pek de alışılmamış biçimde- sosyal ve politik içerikli olduğu için bu durum eleştirel bir şekilde de dile getirilebilir. Umur Bugay, hikâyenin aktüel zamanını göz önünde bulundurarak devrin panoramasını karakterlerin yaşayışı ve konuşmaları üzerinden açık ve realist bir şekilde yansıtmaya çalışmıştır. Bu bağlamda satır aralarında sıkıyönetimden, artan toplumsal gerilim sebebiyle sokaklarda insanların vurulmasından, kavgalardan, ticaret açığına ve enflasyona bağlı olarak gaz, tüp, benzin, kahve, sigara kıtlığından ve nispeten daha rahat günlere kavuşturacağı umuduyla IMF’den gelmesi beklenen yardımdan söz edilmektedir. Bu meselelerin kurguda ayrıntılı olarak işlendiğini söylemek güçtür. Sosyal sorunlar eserde, yukarıda da sözü edildiği gibi daha çok devrin panoramasını yansıtan birer fon olarak okurun karşısına çıkmaktadır.

Son olarak hikâye, yukarıda da ifade edildiği gibi anlatıcı kahramanın ağzından, yani birinci şahsın bakış açısıyla yazılmıştır. Eser çocuk kitabı kategorisinde olduğu için çoğunlukla kısa cümleler tercih edilmiş ve sade bir

Türkçeyle kaleme alınmıştır. Bununla birlikte hikâyede metnin bütününe hâkim olmamakla birlikte yer yer kısa diyaloglar da bulunmaktadır.

Türk Küçükleri

Yazarın ikinci hikâye kitabı *Türk Küçükleri* adını taşır. Eser 2002 yılında Bilgi Yayınevi tarafından İstanbul'da basılmıştır. "Mizah öyküleri" notuyla/alt başlığıyla yayımlanan kitapta 71 hikâye bulunur. Bazı hikâyelerin arasında metinlerin içeriğini yansıtan karikatürlere yer verilir. Bu karikatürler bir başka sanatçıya; Umur Bugay'ın aşına olduğu camiadan oyuncu ve yönetmen Savaş Dinçel'e aittir. Eserdeki bütün hikâyeler kısa hikâye kategorisindedir. Hikâyelerin bazıları yalnızca bir ya da birkaç paragraftan bazıları da bir iki sayfadan oluşur. Umur Bugay'ın *Türk Küçükleri*'ndeki hikâyelerinin en önemli yanı tamamen sosyal tenkit amacıyla kaleme alınmış olmasıdır. Hemen hemen her hikâyede ekonomik sorunlar, sosyal adaletsizlikler, toplumsal yozlaşma gibi genel konular mizahî/ironik bir üslûpla ve komik/trajikomik bir mahiyette ortaya konulmaktadır. *Kirpi Çocuk*'ta ancak birer fon olarak yer verilen meseleler burada esas konu ve anlatsal yapının temeli olarak okurun karşısına çıkmaktadır.

İşlenen ve ele alınan konular genel olmakla ve toplumun tamamını ilgilendirmekle birlikte "Kasırgayı Nasıl Atlattık?", "Dilekçe" ve "Böylesi Zor" gibi bazı hikâyeler belli bir olaya telmihen, belli bir sorunu kast edecek şekilde yazılmış gibidir. Fakat bu kapsamdaki hikâyelerde şahıs kadrosu, zaman, mekân gibi anlatı unsurlarına dair bazı bilgiler açık ve net olmadığı için herhangi bir tahminde bulunmak veya kesin bir çıkarım yapmak güçleşmektedir. Bu tür metinler, genellikle yazıldıkları dönemin aktüel gelişmeleri bağlamında anlam kazanır; dolayısıyla hâlihazırdaki/çağdaş okur için değil, dönemin okuru için daha açık mesajlar içerebilir.

Kitaptaki birçok hikâye birinci şahsın bakış açısıyla yazılmıştır. Belirli bir olayla veya sorunla karşı karşıya gelen anlatıcı kahraman, genellikle olayları ya çevresindeki -çoğunlukla arkadaşı- bir kişiye ya da doğrudan doğruya okura aktarmaktadır. Bununla birlikte birçok hikâyede anlatıcı kahramanın adı belirtilmez. Fakat alışılmadık şekilde hitap ettiği kişininki belirtilir. Yazar içerik açısından herhangi bir amaca hizmet etmese de bunu sık sık tekrarlanan bir anlatım tarzı olarak kullanır.

Hikâyelerde olayların gerçekleştiği zaman genellikle açık bir şekilde söylenmez ve sosyal zaman da dâhil olmak üzere genellikle zamanla ilgili bir vurguya yer verilmez. Metinlerin konu arka planında/tema olarak vurgulanan meseleler Cumhuriyet tarihinin hemen her döneminde karşılaşılan ve kronikleşen sorunlar olduğu için de okur açısından yine net bir zaman tespiti yapmak güçtür. Nitekim aynı durum mekân unsuru için de geçerlidir. Hikâyelerde olayların bir kısmı İstanbul'da bir kısmı Anadolu'nun çeşitli yerlerinde geçse de özellikle Anadolu'nun söz konusu edildiği hikâyelerde birkaç istisna dışında dar mekânın neresi olduğu ifade edilmemekte, bununla ilgili herhangi bir ipucuna rastlanmamaktadır.

Umur Bugay'ın *Türk Küçükleri*'ndeki birçok hikâyesinde ağız stilizasyona yer verilmektedir. Fakat bu stilizasyonda ortak bir Anadolu diyalekti yaratılmış, yöresel farklılıklar büyük ölçüde göz ardı edilmiştir. "Turizm Patlaması", "Böylesi Zor", "Nötrondan Kaçılır mı?", "Kabahat

Muhasebecide”, “Özür”, “Perişanız” ve “Cin Fikirli Hoca” hikâyelerinde de görüleceği üzere Anadolu’lu olan bütün kişiler hemen hemen aynı şekilde, aynı üslûpla konuşmaktadır.

Burada sözü edilen hususlar bir kenara konulursa Umur Bugay’ın *Türk Küçükleri*’ndeki hikâyeleri önemli kılan asıl şey, yukarıda da sözü edildiği gibi neredeyse bütünüyle sosyal tenkide dayanan mizahî içeriğidir. Yazar, hemen hemen her hikâyesinde tekrara düşmeden ülkedeki başka bir soruna dikkat çekmeye çalışmakta, Türkiye’deki farklı sınıflardan ve onların yaşayış şekline örnekler sunarak eleştirel bir gözle ve okuru sık sık güldürmek suretiyle kurguya yansıtılmaktadır. Bu noktada her bir hikâyeye özellikle içerik açısından bakmanın yazarın edebî şahsiyetini ve olaylara yaklaşımını anlamak açısından faydalı olacağı açıktır.

Kitabın ilk hikâyesi “Aziz Bey Yola Çıkıyor”da emekli Aziz Bey bir kilo domates, bir kilo kabak almak için dışarıya çıkacaktır. Fakat dışarı tehlikelerle doludur. Bu sebeple ilk olarak abdest alıp namaz kılar. Ardından kimlik kartını, altı adet vesikalık fotoğrafını, ikametgâh kâğıdını, emekli cüzdanını, evlilik cüzdanını hazırlar. İnsanların söylediklerini duymamak için kulaklarına pamuk tıkar. Karakolluk olabileceği düşüncesiyle tıraş takımını, sabununu, diş fırçasını, havlusunu bir torbaya koydurtur. Ona aynı zamanda yolluk da hazırlayan karısı, tehlike dolayısıyla kahvelerin önünden geçmemesini, duraklarda beklememesini, otobüse binmemesini tembihler. Aziz Bey, birisinin pencereden bulaşık suyu dökmesi ihtimalinden korkarak şemsiyesini de yanında götürmek ister. Karısının son anda yetiştirdiği yatıştırıcı sinir hapını yutar. Battaniesini, yorganını, yastığını da sırtına yükledikten sonra karısıyla helalleşip yola koyulur. Karısı, Aziz Bey uzun bir yola çıkıyormuşçasına onun arkasından su döker ve göz yaşı akıtır. Son olarak Aziz Bey boynuna kocaman harflerle, “Kalbim her zaman sizlerle” (Bugay, 2002, 10) yazısını asar. Böylece kimseyle çatışmadan, polise yakalanmadan alışverişini yapıp dönmeyi hedefler. Hikâyede insanların gündelik ihtiyaçlarını giderebilmek için dahi büyük zorluklarla karşılaşmak zorunda kaldıkları vurgulanır. Dışarı, âdeta Nabi’nin oğluna, “Çıkma aylarca der-i hânenden / Taşra meyl eyleme kâşânenden” (Nâbî, 2019, 119) tembihini hatırlatacak şekilde tehlikelerle doludur. Aziz Bey, birkaç parça yiyecek alışverişini yapmaya giderken dönüşü olmayabilecek uzun bir sefere gidiyormuşçasına hazırlanır.

“Bir Teşekkür Mektubu”, ismi belirtilmeyen bir turist tarafından bir bakana yazılmış teşekkür mektubudur. Ballıdere köyünde yaz tatilini geçiren turist ve Amsterdamlı arkadaşları köydeki erkeklerin ilgisi sebebiyle çok memnun kalmışlardır. Turist, bu durum karşısında bakana teşekkür etmekte ve Türkiye’nin bir “turizm cenneti” olduğunu söylemektedir. Fakat turistin ilgi olarak gördüğü şey, aslında köy erkeklerinin tacizlerinden ibarettir. Türkiye’ye turizm amacıyla gelen kadınlara yapılan muamele bu mektup aracılığıyla tenkit edilmektedir. “Gökyüzü Bilgisi”nde öğrencilerine ayın hâllerini anlatmaya çalışan bir öğretmenin aklı sürekli olarak her ay yaşadığı maddi problemlere gider. Bu sebeple öğretmen, ayın değişik görünüşleri üzerinden aylık geçim sıkıntılarını anlatmaya başlar. Yeni ay, ay başı olduğu için “zengin ay”dır. Yarım ay olunca, ay ortasına gelinir ve borçlanmalar başlar. Dolunay ise ay sonu olduğu için felakettir. Maddi sıkıntılar, öğretmenin mesleğini yapmasını engellemekte, hayatın gerçekleri bilginin önüne

geçmektedir. “Manevi İşkence” başlıklı hikâyede bir polis, nezarete düşen bir gazeteciye yaptığı işkenceleri ve ettiği hakaretleri, aslında iyilik yapmış da karşılığında ondan nankörlük görmüş gibi anlatır. Dahası gazeteciye iyilikte bulunduğu kendisi de gönülden inanmaktadır: “Akşam oldu su bile içmiyor. 48 saat içinde kuruyup ölecek. Komserim, ‘Kalk şunu bir sulayalım,’ dedi, ‘biz insanlığımızı yapalım da, o isterse takdir etmesin.’ Girdik nezarete, ben kollarından tuttum, komserim çenesini çekti, bir şişe suyu ağzından içeri boşalttı” (Bugay, 2002, 17). “Yakası Sıkıyor”da düşük aylıklı bir memur olan Vasıf Bey’in daireye giderken giyebileceği ikinci bir gömleği yoktur. Giydiği gömleğin yakası çok sıkıldığı için de sürekli olarak öksürür. Dairedeki arkadaşları bu öksürükler sebebiyle onu hasta veya alkolik zannedip müdüre şikâyet eder. Müdürün odasında Vasıf Bey’in yaka düğmesinin aniden kopmasıyla hakikat anlaşılır. Hikâyede yakanın sıkması ifadesi maddi sıkıntıyı da kast edecek şekilde mecazlı kullanılır. “Dilekçe” hikâyesinde mekânın kişileştirilmesi söz konusudur. Gecekondu olduğunu, fakat bazıları tarafından yalı olarak nitelendirildiğini söyleyen bir ev, yıkılmaması için başkandan affını ister. Yalı olmadığını, aksine çok sefil ve perişan bir durumda olduğunu yeminlerle ispata çalışır. “İlaç Alın Yaşayın”da anlatıcı kahramanın babası bir gün eve bir bavul dolusu ilaçla gelir. Zam geleceğini duyduğundan her çeşidinden bir sürü ilaç almıştır. Adamın karısı bu duruma çok sinirlenir. Fakat adam aldığı ilaçların onlara büyük kolaylıklar sağlayacağını söyler. Yemek yerine vitamin alacaklar, öksürük şurupları uyuttuğu için odun ve kömür temin edemedikleri zaman şurup için uyuyacaklar, haberleri izlemeden önce ve ev sahibiyle konuşurken sakinleştirici; alışverişten sonra da ağrı kesici yutacaklardır. Antibiyotiklerin fiyatı hızla yükseldiği için onların getireceği faizle de zengin olmaları dahi muhtemeldir. “İkinci Bir Emre Kadar”da anlatıcı bir köylüdür. Köyde bir süreliğine sokağa çıkma yasağı ilan edilir. Bütün köylüler uzun süre evlerinde kalacaklarını düşünerek hazırlık yapar. Yasak kalktığında komutan onlara dışarı çıkabileceklerini söyler. Köylüler ise bunun bir tuzak olabileceğini düşünerek üç gün üç gece evlerinden çıkmaz. Bu kez de emre itaatsizlik gösterdikleri için hapse atılırlar. Hikâye devlet ve köylüler arasındaki ilişkiye dikkat çekmesi bakımından önemlidir.

“Turizm Patlaması” başlıklı hikâye, “Manevi İşkence” başlıklı hikâye ile aynı istikamette yazılmıştır. Burada da yapılan yanlışın marifetmiş gibi görülmesi söz konusudur. Sivrihisar’da yaşayan bir kasabalı, belediye başkanı Dadal Bey’i turizme yaptığı katkılar sebebiyle över. Fakat yapılanlar aslında ancak toplumsal skandal olarak kabul edilebilecek şeylerdir. Dadal Bey, çarşı tuvaletini kireçletip tuvaleti turistlere tahsis ederek orada yaşayan kimselerin içeriye girmesini yasaklar. Turistlerin can güvenliği için kolluk kuvvetlerine kasabayı kuşattırır. İtfaiyeden yardım ister. Yine güvenlik sebebiyle turistlerin cezaevi arabasıyla; motorlu ve helikopterli polis refakatinde dolaşmasının ve cezaevinde yatıp kalkmasının daha doğru olacağını söyler. Karşılama töreninde kalabalığı dağıtmak için gaz bombası attırır. “Kapatılacak Okullar”da, gittiği okulda cinsel bilgiler konusunda konferansa katılan on üç yaşındaki Suna, buradan öğrendikleriyle annesine birtakım tembihlerde ve telkinlerde bulunur. Geleneksel değerlere göre yaşayan kadın bunları ayıp karşılar ve hem kızına hem de ona bu eğitimi veren okula çok sinirlenir. “Pırt Davası”nda sürekli gaz çıkarttığı için insanların diline düşen ve kendisiyle alay edilen İhsan Bey, özgürlüğünün kısıtlandığı gerekçesiyle mahkemeye gider.

Hâkime sağlığının bozulduğunu, uğradığı baskıya bir çare bulunmazsa ve kendisine tazminat ödenmezse Birleşmiş Milletler'e ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne kadar gideceğini söyler. "Vatan Sağ Olsun"da konuşan bir fabrika işçisidir. İşçi geçinebilmek için hayatla büyük bir mücadele hâlinindedir. Buna karşın fabrikanın patronu kızına görkemli bir düğün yapmıştır, oğlu içinse büyük bir sünnet töreni yapma hazırlığındadır. Patron, zor günler geçirdiklerini söyleyerek işçilere vereceği paradan, ikramiyeden, hediyelerden kısar. İşçiler de buna inandıkları için fabrikalarının ve patronlarının itibarını düşünerek her zorluğa göğüs germeye çalışır. "Cinsel Saplantı"da hikâyenin adından da anlaşılacağı üzere cinsellikten başka hiçbir şey düşünemeyen ve cinselliği bir obsesyon hâline getiren otuz iki yaşındaki yalnız bir adamın trajikomik hikâyesi anlatılır. Güzel bir kadın gördüğünde âdeta şuurunu kaybeden adam, bu konuda kendisine hâkim olamadığı için toplumun dışına itilir ve zarar görür. "Şu Alfabe Olmasa"da ismi söz konusu edilmeyen bir kimse alfabede bazı harflerin gereksiz olduğunu, bunların bir an önce atılması gerektiğini söyler. Böylece bazı ifadelerden de kurtulunmuş olacaktır. Adamın kurtulmak istediği ifadeler ise toplumsal değerleri ortaya koyan ifadelerdir. Adam aslında işini yürütebilmek için dolaylı olarak toplumsal değerlerin ortadan kalkmasını, ilkesizliğin yaygınlaşmasını istemektedir: "Aaah efendim, şu alfabe olmasa... Biz ne güzel anlaşırdık aramızda. Müsaade buyurursanız, şu 'd'yi de atalım mirim. 'Demokrat' gider, 'doğru' gider, 'düzen' gider... Ooooh, ne güzel efendim. Ne kalıyor geriye?" (Bugay, 2002, 48). "Hasta Taraftar"da futbola ölesiye tutkun olan Beşiktaşlı Ragıp'ın futbol ile ilişkisi kendi dilinden okura sunulur. İki kere de kalp krizi geçiren Ragıp, tuttuğu takım için hastalanmayı ve karşı takımın taraftarlarından dayak yemeyi dahi göze alır. Umur Bugay, Ragıp karakteriyle her şeyi unutup kendisini futbol fanatizmine kaptıran insan tipine dikkat çeker.

"Her Yer Duruşma Salonudur" başlığını taşıyan hikâyede bir han sahibi kiraları yeniden düzenlemek için bilirkişi heyeti çağırır. Hanın kiracılarından biri, gelenlerin kim olduğunu bilmez. Bu sebeple onların kaba davranışlarına aynı şekilde karşılık verir. Fakat orada bulunan ve o sırada şekeri yükselen hâkim tarafından hakarete uğrar, şikâyet edilir. Hâkimin öfkesi geçse de kamu davası açılır ve kiracı hapse mahkûm edilir. Yaşadığı olaydan sonra psikolojisi bozulan adam her şeyden tedirgin olur: "Evimin kapısını kendi elimle bile açsam, iki kez vurup öyle giriyorum içeriye. Öksürüp, 'Kimse var mıııı?' diye sesleniyorum. Masamın, karyolamın, koltukların altına, perdelerin arkasına iyice baktıktan sonra yüksek sesle, 'Oturabilir miyiiiiim?' diyorum (...)" (Bugay, 2002, 53). "İçilir mi Bu Zıkkım" bir sigara tiryakisinin komik hikâyesidir. Bahri Bey, zamlardan sonra sigara içmeyi bırakır. Fakat bu kez sürekli olarak bir şeyler yeme ihtiyacı duyar. Bir süre sonra sigarasızlık onda sinir yapar ve Bahri Bey bir öfke nöbeti sırasında iştahının açıldığını söyleyerek sigara paketini içindeki sigaralarla birlikte yer. Burada Bahri Bey'in sigarayı bırakmak istemesinin sebebinin sağlıkla ilgili olmadığına dikkat etmek gerekir. "İkinci Askerlik"te ismi belirtilmeyen anlatıcı kahraman ve arkadaşları Nazmi, İhsan ve Saim bir iş dönüşünde alışveriş yapıyorlarken protesto yürüyüşünün ortasında kalırlar. Dört arkadaş hemen yere yatar. Nazmi onbaşı olduğu günleri hatırlayarak etrafa emirler verir ve kendisini ikinci askerliğini yapıyormuş gibi hisseder. "Karıma Mektup"ta bir adam karısına yazdığı mektupta, yılbaşında neden evde olamadığını anlatır. Adam, karısının piyango

bileti almadan eve gelmemesi yönündeki tembihi üzerine Zonguldak, Mersin, Urfa, Trabzon, Eskişehir ve Afyon'a kadar gitmiş, fakat bütün şehirlerden eli boş dönmüştür. "İnsanlık Öldü mü?" hikâyesinde "insanlık" kavramından somut bir varlık; bir insan gibi bahsedilir. Kimileri insanlığın öldüğünü, kimleri ağır hasta olduğunu ve can çektiğini, kimileri orada burada dolandığını, kimileri de ortalıktan kaybolduğunu söylemektedir. Hikâyenin başkışisi Zeki, insanlığın akıbeti için son derece endişelidir. "Taklasız Eğitim"de Faruk Bey'in ismi söz konusu edilmeyen komşusu, bir gözlemci sıfatıyla hikâyenin anlatıcı kahramanıdır. Anlatıcının aktardığına göre Faruk Bey'in oğlu, takla atmadığı için beden eğitimi dersinden sıfır alır. Faruk Bey bunu bir gurur meselesi hâline getirerek oğluna evde takla eğitimi vermeye başlar. Fakat çocuk takla atamayınca öfkeyle nasıl yapıldığını göstermek ister ve hem evin altını üstüne getirir hem de kendisini yaralar.

"Kasırgayı Nasıl Atlattık" hikâyesinde şiddetli bir kasırganın yaşanacağından korkan insanların tedirgin bekleyişleri anlatılır. "Sandığa Doğru"da seçimde oylarını kullanmak isteyen beş arkadaşın seçmen kâğıtlarına adlarının veya haklarındaki diğer bilgilerin yanlış yazılması sebebiyle başlarına gelen olumsuz hadiselerden söz edilir. "Anasının Milletvekili" adlı hikâyede rüyasında kendisini milletvekili olarak gören ve meclisin ortasında kavga ederken bulan bir adamdan bahsedilir. "5 Kilovattan Tımarhaneye" hikâyesi bir akıl hastasının sayıklamaya benzeyen sözlerinden oluşur. Sabri adındaki hasta, radyo yayını yaptığını zannederek birçok göreve girip çalıştığını, her yerde büyük başarılarla imza attığını söyler. "Toplantıdalar" adlı hikâyede bir kadın, arkadaşı Leman'a kocasının kendisini aldatmasından yakınır ve kocası Namık ile Süheyla adındaki kadını iş yerindeki toplantı masasının altında çıplak bir şekilde yakaladığını ifade eder. "Öp Beni Doktor"da hastaneye yatırılan bir hasta, doktorların bir türlü teşhis koyamaması yüzünden birbiri ile ilgisi olmayan her türlü tedavi yöntemi ile karşılaşmak zorunda kalır. Otuz altı gün hastanede yatar ve uygulanan tedavi sürecinde delik deşik edilir. En sonunda çıldırarak odasına giren doktordan kendisini öpmesini ister. "Yuvamı Yapacaksınız"da bir kooperatif dolandırıcılığı anlatılır. Üyelerine İstanbul'da deniz manzaralı ev vereceğini söyleyen bir müteahhit, İstanbul'dan uzaklaşa uzaklaşa projeyi Polatlı'ya kadar taşır. "Terör Dosyası" aldatma, eviyle meşgul olmama gibi iddialar sebebiyle karısından dayak yiyen ve ona vurmaması için yalvaran bir adamın sözlerinden oluşan bir paragraflık çok kısa bir hikâyedir. "Mal Bildirimi"nde mal bildirim formunda ancak çok zenginlere sorulabilecek sorularla karşılaşan bir memur, bütün soruları alaycı bir şekilde cevaplandırır: "... 'Motor, kayık, sandal gibi deniz aracınız bulunuyor mu?' 'Motorla, sandalla kim uğraşır kardeşim? Ben öyle küçük rüşvet yiyecek memurlardan değilim. 12 kamaralı, 500 beygirlik, kaptanı, mürettebatıyla 44 metrelik bir yatım var, Allah'a şükür.'..." (Bugay, 2002, 83). "Atla Yavrum Atla"da sınava girecek olan çocuğuna heyecanlanmaması yönünde tembihlerde bulunan bir velinin sözlerine yer verilir. Velinin söylediklerinden öğrencinin çok heyecanlı olduğu ve bütün bilgileri birbirine karıştırdığı anlaşılır. "Ah Ne Hakem" hikâyesinde futbol hakemi Raşit, arkadaşı Sabri'ye mesleği dolayısıyla çektiği dayanılmaz sıkıntıları anlatır. Raşit, maçı seyredenler tarafından her türlü hakarete maruz kalır; hem taraftar hem de onu taraftardan koruması beklenen polis tarafından dayak yer. Ayrıca Raşit'in okula giden çocukları orada zorbalığa uğrar ve

tanımadığını fark ettiğinde ise öfkelenip onu yanından kovar. “Konuş Arif”de bir kadın kocası Arif’in eve geldiği zaman hiç konuşmamasından şikâyetçidir. Ne yaptıysa ve ne söylediysen onu bir türlü konuşturamaz. En sonunda ev sahibinin geldiğini söyler. Bunun üzerine adam bir anda sinirlenerek konuşmaya başlar. “Kurt Adam Şakir”de dördüncü derecenin üçüncü basamağında bir memur olan Şakir, ay sonuna doğru hırçınlaşır ve saldırgan tavırlar gösterir. Bu durumun sebebi, kurt adam efsanesinde olduğu gibi dolunay değil, Şakir’in aldığı maaşın pahalılık karşısında birkaç gün içinde bitmesi ve ay sonunda büsbütün parasız kalmasıdır. “Şaşkın Adam”da bir adam elindeki bir miktar parayı altına yatırır. Fakat ertesi gün altın fiyatları düşer. Altınları bozdurup borsadan kâğıt alır. Altı ay geçmeden borsa hızla inişe geçer ve şirket batır. En sonunda paralarını yüksek faizle bir bankere teslim etmeye karar verir. Bu kez de banker paraları alıp İsviçre’ye kaçar. Yaşananlardan sonra adamın karısı evi terk eder. “Jet Öğretmen”de bir yıl içinde dört okul değiştiren bir lise öğretmeni hayat düzeninin alt üst olmasından yakınıdır. “Kabahat Muhasebecide” başlıklı hikâyede zengin bir vergi mükellefi vergilerin yüksekliğinden şikâyet eder. Lüks harcamalarını sayıp dökerek bunların piyasada iş yapabilmek için birer itibar göstergesi ve gereklilik olduğunu söyler. Aynı şekilde adamın aile fertleri de bolluk içinde yaşamaya alışmışlardır. Buna bağlı olarak vergi ödemek ona çok ağır gelmektedir. “Ağzınızı Açmayın” sokakta yürürken sürekli olarak sağa sola tüküren insanların tenkit edildiği ironik bir hikâyedir. “Bedavacılar”da gazete çekilişinden bedava Alanya tatili kazanan dört kişilik bir ailenin düştüğü trajikomik durum anlatılır. Tatil süresince herkes onları bedavacı olarak nitelendirir ve yabancılaştırır. “Çok Kazan”da emekli aylıklarının ancak öldükten sonra bağlanabileceği konusunda çalışmaların yapıldığını öğrenen Ferit, bir kutu uyku ilacı içerek intihar eder. Ölürken başında dövünen karısına ise onları geçindirebilecek parayı ancak bu şekilde bırakabileceğini söyler: “...’Ferit hayatım, sonra bugünlerimizi ararsın. Deli misin? Boşver... Bak, ne güzel yaşayıp gidiyoruz şuracıkta.’ ‘Sen buna yaşamak mı diyorsun Necla?.. Ölürüm daha iyi...’...” (Bugay, 2002, 126).

“Mutluluğun Sırları”nda Haluk isimindeki adam, liseden arkadaşı Sadettin’e hitap etmektedir. Haluk fakülteyi bitirdikten sonra maliye müfettişi olur. Fakat bürokratik baskılar ve geçim darlığı sebebiyle görevini sürdürmek istemez. İstifa edip “Cinsel Yayınlar Pazarlama ve Ticaret A.Ş.”yi kurar. Burada müstehcen yayınlar neşredip çok para kazanır: “Müfettişlik günlerimi düşünüyorum da, ‘Amma enayiymişim’ diyorum kendi kendime. Arabam var, 200 metrekare dubleks koskoca dairem var... Viski içiyorum Sadettin. Eskiden şehir kulüplerinde bir kadeh rakı, bir beyaz peynir, veresiye içerdik de eşraf bıyık altından gülerdi halimize” (Bugay, 2002, 128). “Özür”de sonradan görme bir zengin olan Osman Bey, ıstakoz bulduramadığı için oğlu Cemalettin’in düğününü ertelemek zorunda kalır. Ona göre davetlilere ıstakoz ikram etmek, sosyeteye girmenin en önemli şartlarından biridir: “Gırk yılın başında bi düğün yapacağaz, ıstakoz yok! Aile şerefimiz iki paralık oldu. Emir virdim bütün denizleri gayalıkları tarattım. Yok, namussuz heyvan” (Bugay, 2002, 129-130). “Perişanız” hikâyesinde bir köylü, köye gelen turistlerin yiyip içip para ödememesinden şikâyet eder. “Yeni 12 Milyon 500 Binlikler”de bir polis memuru, yakaladıkları bir adamdan 12.500.000 lira rüşvet alır ve dayanılmaz dış ağrısı yüzünden dalgınlıkla aldığı söyler.

Sosyal tenkit bakımından “Turizm ve Tanıtma” hikâyesi “Turizm Patlaması” başlıklı hikâyeye benzer. Bir kasabada müzik öğretmenliği yapan Raci Bey, bir şenlik düzenlenmesi için teşebbüse geçer. Şenlik sırasında düzeni bozduğu düşünülen kişilere itfaiye hortumuyla su sıkılır veya polis aracılığıyla dayak atılır. “Kes Bacanak”ta anlatıcı kahraman, bacanağı Rıza ile yılbaşı gecesinde içki içmektedir. Rıza, anlatıcı kahramanın öncesinde uyarmasına rağmen sürekli olarak Türkiye’nin sorunlarından bahseder. Akaryakıt ve elektrik zammı, Ortadoğu’daki savaş ihtimali, bankaların batması, kiraların yüksekliği, Anayasa Mahkemesinin kararı, erken seçim, koalisyon hükümeti, piyasalardaki güvensizlik, nükleer savaş ihtimali gibi konular kahramanı gittikçe sinirlendirir. Adam en sonunda dayanamaz ve öfkeyle elindeki kadehi Rıza’nın başına geçirir. “Olduğun Gibi Değil Bildiğin Gibi Ol”da yüksek bir mevkiye gelebilmek için büyük, kültürlü, eğitilmiş bir adam rolü oynamak gerektiğinden bahsedilir ve bunun nasıl yapılması gerektiğine dair okura bazı tavsiyeler verilir. “Şeker Kompleksi” hikâyesinde bir adam “şeker kompleksi” adı verilen psikolojik bir rahatsızlığının olduğunu ifade eder ve kendisini kesme şeker olarak gördüğünü, bu sebeple de şeker lafı geçince parmaklarını yaladığını, insanlarla bir araya gelmekten çekindiğini söyler.

“Altın Adam” bir politikacının ağzından yazılmıştır. Başka bir partiye geçtiği için ona oy veren seçmen tarafından “alçak” olarak nitelendirilen politikacı, kendisinin çok kıymetli olduğunu, siyasi dengeleri değiştirebilecek vasıfta bulunduğunu, ağırlığınca altın ettiğini ifade eder. Politikacının ağırlığınca altın ettiğinin söylenmesi, maddi çıkarlar uğruna başka partiye geçtiğini vurgulamak içindir: “Vatanın yüksek menfaatleri nerede olmamı icap ettiriyorsa ben oradayım. Bugün Adaletçi, yarın Cumhuriyetçi. Öteki gün Hareketçi olurum. Bir oy verdin diye başımıza kakma. (...) Alçak sana benzer. Ağırlığınca altın teklif edilmiş bir insanla böyle konuşamazsın. Herhalde bizim de bir kıymetimiz var ki veriyorlar” (Bugay, 2002, 145). Politikacı her koşulda kendisini haklı bulmaktadır. “Dar Kafalı”da anlatıcı kahraman, arkadaşı Mesut’a para kazanmak istiyorsa hayalî ihracat yapması yönünde tavsiyelerde bulunur.

“Aşk Hayatı” adlı hikâye, *Türk Küçükleri*’ndeki diğer hikâyelerden farklı olarak yalnızca diyalog tekniği ile yazılmıştır. Hikâyede, okulda evlilik dersleri okutulan bir kız önce babasına sonra da annesine evlilik ile ilgili birtakım sorular sorar. Babasının, annesi ile evlendikleri zamanki maaşını öğrenip çok düşük bulunca annesinin aşkı hiç tatmadığını düşünür. “Zamsız Konuş” hikâyesinde bir grup arkadaş akşamları Reşit’in meyhanesinde buluşup içki içer. Bir akşam buluştuklarında ülkedeki zamlardan hiç konuşmamaya karar verirler. Fakat bu kez de konuşacak hiçbir konu bulamazlar. Herkes boş boş birbirinin yüzüne bakar. En sonunda zam konusunu yeniden açarlar ve masadaki sessizlik ortadan kalkar. Buradaki vurgu tersten okunursa, zam meselesinin bütün gündemi işgal ettiği ve zamdan başka konuşulacak hiçbir konunun kalmadığı anlaşılır. “Sayım Günü”nde bir baba ertesi gün yapılacak nüfus sayımında evdeki bir günün nasıl geçeceğini tasarlar. Karısının söylenmeleri yüzünden maddi sıkıntılarını hatırlar. Fakat birçok kişinin yaptığı gibi tarihsel milliyetçiliğe sığınarak kendisini avutmaya çalışır. Burada ironik bir yaklaşım söz konusudur: “Bizim neyimizi sayacaklar haaa?.. Aşk olsun hanım. Belki sayılacak fazla bir şeyimiz yok ama bugüne bugün Avrupa’yı titretmiş bir ulusun torunlarıyız...” (Bugay, 2002, 155). “Sinek Küçük Ama”da

sivrisinekler yüzünden bütün aile düzeni bozulan bir adamın yaşadıkları anlatılır. Belediyenin ilaçlamasından sonra sinekler eve doluşarak ailenin hayatını alt üst eder. Adam en sonunda sinir hastası olur ve hastaneye yatırılır. “Cin Fikirli Hoca” bir güreşçinin dilinden yazılmıştır. Güreşçi ve arkadaşları kondisyon bakımından iyi durumdadır, fakat moral bakımından zayıftır. Kampa ilkin, konuşmalarında millî duyguları öne çıkaran bir hatip getirilir ve güreşçiler böylece daha heyecanlı güreşmeye başlar. Güreş hocası bir süre sonra daha iyi bir taktik bulur. Güreşçiler, rakiplerinin yerinde bakkal, ev sahibi, muhasebeci gibi kimselerin olduğunu düşünecek, dolayısıyla da onlarla amansızca mücadele edeceklerdir.

“Bu da Yaşamak mı?” bir kaçakçının lüks hayatının anlatıldığı bir hikâyedir. Kaçakçı gittiği her yerde büyük bir saygı görür. Bununla birlikte viski, rokfor, havyar gibi gıdaların fiyatlarının çok yüksek olmasından şikâyet eder. Hikâyede halkın sucuk, pastırma gibi ürünleri dahi gramla alabildiği ifade edilmesine rağmen kaçakçı viskiyi kasalarla, rokforu ve havyarı ise kilo hesabıyla almaktadır. “Canımız Biricik Vatanımız”da bir meyhanede oturan ve çakırkeyif olan bir grup arkadaş memleket meselelerini konuşurken siyasi parti kurmaya karar verir. İçkinin etkisiyle partinin adının ne olacağından, ilkelerine kadar birçok konu masaya yatırılır ve rastgele kararlar alınır. Alınan kararlar daha çok ekonomik adaletsizliğe dairdir. İçki meclisinde bulunanlar aracılığıyla aslında ekonomik politikadaki tutarsızlıkların/sorunların gündelik hayata yansımalarının ortaya çıkardığı güçlükler dile getirilmek istenmiştir.

“İnce Hesap”ta ailesiyle ilgili sayım memuruna bilgi veren bir babanın kışın ısınma sorununu, geçim sıkıntısını düşünmekten aklı karışır ve adam, memura birbiriyle ilgisi olmayan şeyler söylemeye başlar: “Elektriğe de ne vermiştik, bakayım. Geçen ay... Kızımın elektrik yaşı... Şey... Sekizine basmadı henüz amcası... Makbuz içeride... Bu kadar para veremeyiz elektriğe. Onun için taş kömürü yakalım diyorum. Her tarafı ısıtır” (Bugay, 2002, 167). “Babalığımı Gösterdim” hikâyesinde Sabri kendi hâlinde bir babadır. Fakat Sabri’nin hem karısı hem de kayınvalidesi onu oğluna yeterince terbiye vermediği konusunda sürekli olarak eleştirir. O da bir gün dayanamaz ve ortalığın altını üstüne getirip evde kırılmadık eşya bırakmaz. Bu olaydan sonra da kimse ona bu konuda bir şey söylemez. “Kaç Puanlık Adamsın” Umur Bugay’ın ironik hikâyelerinden biridir. Hikâyede üniversiteye girebilmek için yeterli puanı alamayan bir gencin onu sınava hazırlayan hocasına bundan duyduğu memnuniyet söz konusu edilir. Üniversitede en iyi bölümü dahi okusa ve büyük emek de verse kazanacağı para bellidir. Dolayısıyla genç, bir bankanın içini boşaltmayı veya kaçak işler çevirmeyi daha kârlı, daha mantıklı bulmaktadır.

Kitabın son hikâyesi “İşçi Bayram Cennete Gider”de fabrikadaki çalışma koşulları ve işçilerin bu koşullarda hayatta kalma çabası anlatılır. İşçi Bayram’ın emekli olmasına iki ay kalmıştır. Fabrikada ısıtma olmadığı için çok üşür ve hasta olur. Buna rağmen emekliliğini düşünerek gücünün son damlasıyla çalışmaya gayret eder. Hikâyenin sonunda hastalığının etkisiyle bilincini yitirerek fenalaşır ve ölüp cennete gittiğini düşünür.

Türk Küçükleri’ndeki hikâyelere bir bütün olarak bakılırsa üzerinde en çok durulan konunun ekonomik problemler olduğu görülür. Umur Bugay bu konuyu daha çok halktan kimselerin geçim derdi ve ülke genelindeki pahalılık

ekseninde işler. Onun buradaki hikâyelerinde sık sık ayın sonunu getiremeyen memurlarla, ailesini geçindiremeyen babalarla karşılaşılır. Bunların yanında bir de zenginler bulunur. Fakat bu zenginlerin hiçbiri de çalışkan ve namuslu değildir. Zenginlerin hemen hepsi de kaçakçılık yapar, bankaları soyar, çeşit çeşit gayrimeşru ve gayrikanuni işlere girer. Söz konusu durum, yeni bir sınıfa meydana getiren bu gibi kimseler arasında olağan hâle gelmiştir. Bütün bunlara ek olarak hikâyelerde sık sık toplumun, bürokrasinin, eğitimin ve daha birçok toplum dinamiğinin dejenerasyonundan ve yozlaşmasından bahsedilmektedir. Umur Bugay, *Türk Küçükleri*'nde bu ve buna benzer olumsuzlukları ortaya koyarken kesinlikle asabi, insanlardan uzak, insanlara tepeden bakan bir aydın tavrı takınmaz. Daima toplumun içindedir ve sosyal aksaklıkları insanlara onları güldürerek göstermeye çalışır.

Oğlum Adam Olacak

Umur Bugay'ın hikâye kategorisinde basılan üçüncü eseri *Oğlum Adam Olacak*'tır. Kitap 2017 yılında Tarihçi Kitabevi tarafından İstanbul'da yayımlanmış ve eserin adının altına "Anılar-Öyküler" şeklinde not düşülmüştür. Okur bu nattan ötürü eserin bir bölümünün Umur Bugay'ın hatıralarına, diğer bölümünün ise hikâyelerine ayrılmış olabileceğini düşünmektedir. Kitapta toplamda 59 başlık bulunur. Fakat yaygın kanaatin aksine bu başlıkta kaleme alınan yazıların hiçbirini edebî tür bakımından hikâye olarak nitelendirmek mümkün değildir. Umur Bugay, *Oğlum Adam Olacak*'ın "ön söz" kısmında "öykü tadında birçok anıyı" (Bugay, 2017, 11) yazdığını söylemektedir. Kitaptaki yazıların türünü en iyi tanımlayan ifade de budur. *Oğlum Adam Olacak*'taki yazılar, Umur Bugay'ın hikâye havasında yazılmış hatıralarından ibarettir. Dolayısıyla da Umur Bugay bu hatıraların hem yazarı hem de anlatıcısı ve öznesi durumundadır.

Yukarıda da ifade edildiği gibi her ne kadar hikâye olmasa da yazarın tercihine bağlı olarak "Anılar-Öyküler" üst başlığıyla yayımlandığı için buradaki yazılara yalnızca ana hatlarıyla bakmakta fayda vardır. "Merhaba Yeryüzü" ve "Nasıl Adam Oldum?" başlıklı yazılarda Umur Bugay'ın dünyaya gelişi ve çocukluğu anlatılır. Zeki Ökten'in anısına yazılan "Elveda Arkadaşım"da çocukluk, ilk gençlik yılları ortaya konulur.¹ "Babam İş Başında", "Burnumuzdan Gelen Yemekler", "Eylül" ve "Pepsi İbrahim" yine çocukluk dönemi hatıralarıdır. "Militanlar" ve "Askoroz Deresinin Sol Tarafı" yazılarında Umur Bugay'ın Türkiye İşçi Partisi'nde aktif faaliyet gösterdiği yıllar söz konusu edilir. "Yeni Çıkan Şarkılar", "Babam Tiyatroda" başlıklı iki yazıda ise tiyatroya başladığı süreç dile getirilmektedir. Kitapta askerlik hatıralarına ayrılan kısım oldukça hacimlidir. Buna bağlı olarak "Asker Oldum

¹ Zeki Ökten, Umur Bugay'ın çok yakın arkadaşıdır. Özgür Şeyben'in editörlüğünü yaptığı *Senaristler Kralı Umur Bugay*'da çocukluk yıllarından başlayan bu arkadaşlıktan şöyle bahsedilir: "Henüz ilkokulun birinci sınıfında, sonradan uzun ömürlü bir yoldaşlık kuracağı Zeki (Ökten) ile tanışır. Dizlerin üstüne kadar uzanan siyah önlükler, yamalı pantolonlar, askılar... Dünya Savaşı yıllarındaki kıtlık ve yokluk deneyimlerinin ardından parası olanın da, fakir olanın da yokluk içinde, çocukların ise tasarruf alışkanlığıyla büyütüldüğü yıllar. İlkokul bitince Umur, yakın arkadaşı Zeki ve birkaç sınıf arkadaşıyla birlikte Fıstıktağacı Ortaokulu'na kaydolur" (Şeyben, 2012, 3).

Piyade”, “Özel Piyadecilik”, “Çekilişsiz Kurasız”, “Tam İsabet”, “Zor Günler”, “Deli Raporu” ve “Tezkere” askerlik yılları ile ilgilidir.

Eserde Umur Bugay’ın birçoğu politik olmak üzere türlü sıkıntılı olayları içinde barındıran tiyatroculuk günlerine dair dört hatıra yazısı bulunur. Bunlar “Kör”, “Çumra Canavarı”, “Munzur’un Kıyısında” ve “Göztaltında”dır. “Mektuplar” adını taşıyan yazıda mektupların yazarın gençlik devrindeki öneminden bahsedilir. Bu bahsin devamındaki “Renkli ve Kokulu” başlıklı yazıda Umur Bugay’a yapılan bir mektup şakası, “Arkadaşım Apti”de yine Umur Bugay’a yapılan bir telgraf şakası anlatılmaktadır. “Hayat Bilgisi Dersleri”nde ise Umur Bugay, ağabeyi Saim Bugay’dan söz eder ve peşi sıra onun Paris’ten yazdığı mektuplardan kısaltarak derlemeler yapar. Saim Bugay’ın, kardeşine yazdığı mektuplar 27 Haziran 1969, 19 Ekim 1969, 9 Ağustos 1971, 14 Ağustos 1971, 19 Ağustos 1971, 6 Nisan 1973 ve 24 Nisan 1973 tarihlidir. Mektuplarda ayrıca yer yer Umur Bugay’ın açıklayıcı notları bulunur.

Kitaptaki en geniş bölüm Umur Bugay’ın oyunculuğu bıraktıktan sonraki reklamcılık günlerine ayrılmıştır. “Uçakta”, “Gıda Sanayii”, “Sümerbank”, “Sanayide İbrik”, “Denetim”, “İnanmadığımız Bir Dünya”, “Sanayide Devlet”, “Ankara Ankara”, “Devlet Gibi Adam”, “Tanıdık Bir İsim”, “Bursa Merinos”, “Aziz Sen Bizim Her Şeyimizsin” ve “Ata’nın Önünde” reklamcılık günleri ile ilgili hatıralardır.

“Ayak Oyunları”nda Zeki Alasya, Metin Akpınar ve Ahmet Gülhan için Umur Bugay’ın yazdığı bir skecin, seyirciden ilgi görmeyip başarısızlıkla sonuçlanması anlatılır. “Moskova Taşkent”, “Moskova”, “Taşkent”, “Sofya-Gabrovo”, “O Duvar” seyahat hatıralarıdır. Umur Bugay, yaz aylarını ailesi le birlikte Kınalıada’da geçirir. Buna bağlı olarak “Kınalıada”, “Ada Vapurları”, “Balkonda Yaz Sefası”, “Süreyya” ve “Adada Sonbahar” başlıklı yazılar, ada hatıraları ile ilgilidir.

Kitapta bir bölüm Umur Bugay’ın adıyla özdeşleşen kült Türk dizilerinden *Bizimkiler*’e dairdir. Umur Bugay aynı adı taşıyan yazıda *Bizimkiler* dizisinin otobiyografik yönleri olduğundan bahseder. “Kiracılar ve Ev Sahipleri”nde Umur Bugay’ın ev sahibi oluşu ve kiracılarından çektikleri ortaya konulur. Yazıların başlığı da olan “Fakirhane” adlı skeç, *Bizimkiler* dizisinin ilk aşaması, “Kısmet Apartmanı” adlı skeç ikinci aşaması, “Kapıcılar Kralı” adlı film ise üçüncü aşamasıdır. Umur Bugay, “Yönetici”de *Bizimkiler* dizisindeki yönetici Sabri Bey’in, gerçek hayatta da oturduğu apartmanın yöneticisi olduğunu söyler. Aynı durum “Kapıcı” başlıklı yazıda belirtildiği üzere kapıcılık yapan Cafer için de geçerlidir. Dolayısıyla gerçek hayattaki bu kimseler, *Bizimkiler*’deki iki karakterin prototipi durumundadır. “Tımarhanede” adlı yazı kitabın son yazısıdır. Umar Bugay bu başlıkta gergin olması sebebiyle kendi isteğiyle bir müddet akıl hastanesinde yattığını belirtir.

Oğlum Adam Olacak’taki yazılar bütünüyle otobiyografik metinler olmakla birlikte bu yazılarda Umur Bugay’ın eserlerinin tamamında karşılaşılan mizahî bakış açısını bulmak mümkündür. Umur Bugay’ın belirttiği gibi yazılara hikâye tadı veren de budur. Yazar buradaki metinlerde kendisini âdeta kahramanlaştırıp başından geçen olayları da kurgusallaştırır. Fakat yukarıda da ifade edildiği üzere tam anlamıyla itibarî bir çerçeveye ve yapıya

sahip olmadığı için bu metinleri klasik anlamda hikâye türü kapsamında kabul etmek imkânsızdır. *Oğlum Adam Olacak*'taki metinler, özellikle hazırlanacak bir Umur Bugay monografisinde önemli işleve sahip olacaktır. Yazar, başından geçen olayları içerik noktasında kronolojik olarak okurun dikkatine sunmaktadır. Kitap, otobiyografi-sanat eseri ilişkisi açısından da önemli fonksiyona sahiptir. *Bizimkiler* dizisi ile ilgili bahisler bu açıdan son derece anlamlıdır. Dikkatli bir okumayla sanat eserindeki otobiyografik izler ile ilgili bulguları daha ileri bir noktaya taşımak da olasıdır. Örneklerini artırabilmekle birlikte "Nasıl Adam Oldum?" başlıklı yazıda Umur Bugay, babasının uçak ifadesinin kullanılmasına karşı olduğunu söyler. Bunun sebebi uçağı Tayyar isimli bir Türk'ün icat etmiş olması ve ona tayyare adını vermesidir (Bugay, 2017, 15). Umur Bugay babasının romantik ve uydurmacı milliyetçiliğiyle eğlenir. Aynı sözü *Bizimkiler* dizisindeki Almancı Davut Usta da söylemektedir. Hatta daha ileriye giderek Davut Usta'nın elektrik ampulünü icat eden kişinin Edison'a telmihen Ediz Hun olduğunu, Noel Baba'nın fakir fukara babası Nail Baba ismindeki Türk ve Müslüman kimseden başkası olmadığını belirtmesi Umur Bugay'ın babasının romantik milliyetçiliğinin mizahî şekilde ve egzajere edilerek kurguya yansımından başka bir şey değildir. Keza "Elveda Arkadaşım" başlıklı yazıda Umur Bugay'ın Haydarpaşa Lisesi'ndeki Fransızca hocasının kızdığı zaman öğrencilere Espece de chamaux! (Develer!) dediği söylenir (Bugay, 2017, 24). Aynı cümleyi *Bizimkiler* dizisinin oyuncularıyla çekilen ve yine Umur Bugay'a ait olan *Yazlıkçılar* adlı komedi dizisinde züppe bir bürokratu canlandıran Başkonsolos Ümran Bey çevresindeki alaturka kimselere öfkelenince sık sık tekrar eder. Özetle *Oğlum Adam Olacak*'ın Umur Bugay'ın yapıtları arasındaki etkileşimi ortaya koyacak bir anahtar vazifesine sahip olduğu görülür.

Karılar & Kocalar

İncelemede ele alınabilecek son kitap *Karılar & Kocalar*'dır. Eser, 2019 yılında İstanbul'da İnkılâp Kitabevi tarafından yayımlanır. Kısa hikâye kategorisinde değerlendirilebilecek 13 hikâyeden oluşur. Kitabın adının altında "Ömür Boyu Bir Yastıkta, Bol Dırdırlı ve Çocuklu" notu bulunmaktadır. Hem kitabın adından hem de söz konusu nattan hikâyelerin içeriği ile ilgili çıkarımda bulunmak mümkündür. Burada yer alan hikâyeler aile kavramı ve aile ilişkileri ile ilgilidir. Umur Bugay, her bir hikâyede mizahî bir bakış açısıyla Türk toplumunda karşılaşılabilecek bazı aile örnekleri sunmaktadır.

Kitabın ilk hikâyesi "Bir Mutluluk Tablosu"dur. Üçüncü şahsın bakış açısıyla yazılan hikâyede İzzet ve Leyla, bir pazar günü çocukları Mine ve Erdal'ı da alarak pikniğe giderler. Çocuklar oyun oynarken İzzet ve Leyla da oturup sohbet eder. Mutlu çift birbirlerine aşklarının ne kadar büyük olduğunu, mükemmel bir uyum içinde yaşadıklarını söyler. Konuşmaları bu yönde ilerlerken bir anda sudan bir sebeple kavga etmeye başlarlar ve ağır hakaretler ederler. Mine'nin ayağının takılıp düşmesi onları bir anda yeniden birbirlerine bağlar. Umur Bugay, hikâyede İzzet ve Leyla çifti üzerinden dengesini kaybetmiş ya da hiçbir zaman denge kuramamış orta halli bir aile portresi ortaya koymaya çalışır. Bununla birlikte söz konusu aile günümüz ailelerinden biri olarak kurgulanır. İzzet ve Leyla'nın sosyal medya üzerinden tanışması bunun en bariz göstergesidir: "Yaa, biz nasıl bulduk birbirimizi Facebook'ta, Instagram'da, WhatsApp'ta?" (Bugay, 2019, 13). Hikâyede hem

anlatım tekniği hem de içerik açısından çiftin diyalogları önemli bir yer tutmaktadır. Bu diyaloglardan anlaşıldığı kadarıyla da ilişkilerinin daha çok maddi unsurlar üzerine inşa edildiğini söylemek mümkündür.

“Fanatikler” adlı hikâyede futbol fanatizmi üzerinde durulur. “Bir Mutluluk Tablosu”nda olduğu gibi burada da diyalogların anlatım tekniği ve içerik noktasında önem taşıdığı görülür. Şükrü ve oğlu Taner fanatik Galatasaraylıdır. Bir pazar günü birlikte Fenerbahçe ile yapılan derbi maçını seyrederek. Fakat baba oğul maç sırasında heyecanlanarak âdeta kendilerini kaybetmektedirler.

“Başı Açık” Umur Bugay’ın bürokrasiyi eleştirdiği hikâyelerinden biridir. Bakanlıklardan birinde genel müdür olan Hayrullah Hamdoğlu, konumunu korumak için herkese muhafazakâr görünmeye çalışır. Makbule adındaki kadınla evlidir. Fakat bakanlıktayken sürekli olarak özel sekreteri Çiğdem ile yakınlaşır. Bir gün Çiğdem’i kucığına oturtmuşken Makbule Hanım çıkagelir. Hayrullah Hamdoğlu istifini hiç bozmaz ve kadınları da küçümseyecek şekilde pişkince sözler söyler. Bunun üzerine sinir krizi geçiren Makbule Hanım başörtüsünü çıkartır, açılıp saçılarak göbek atmaya başlar ve hayatını artık o şekilde sürdüreceğini söyler. Hayrullah Hamdoğlu ise makamının elinden gideceğinden ve siyasi hayatının biteceğinden korkarak kimsenin görmemesi için odasının kapısını kapattırıp karısını tekrar örtünmesi yönünde tehdit eder, ona yalvarır. Umur Bugay, Hayrullah Hamdoğlu karakteri üzerinden muhafazakarlığı maske olarak kullanan ve bu şekilde istikbal temin etmeye çalışan kimseleri tenkit etmektedir.

“Kızımıza Görücü Geliyor”da Behzat Bey isimindeki mirasyedi bir paşazadenin düştüğü trajikomik durum anlatılır. Behzat Bey elli yaşının üzerinde, saf ve tuhaf bir adamdır. Komşuları Sevinç Hanım ve Rauf Bey’in kızı Aslı ile evlenmek ister. Bunun üzerine annesi Şefika Hanım’ı da yanına alarak görücüye gider. Behzat Bey’in tuhaf konuşmalarına sinirlenen Rauf Bey, geçmişlerinin onların zannettiği gibi temiz olmadığını, babaannesinin lüks bir randevuevinin işletmecisi olduğunu, dedesinin kumarhane işlettiğini söyler. Hatta babasının her iki işi de devraldığını, yıllarca onları annesiyle birlikte işlettiklerini ifade eder. Söylenenleri gerçek sanan Şefika Hanım kriz geçirir ve ölür. Hikâyenin sonunda okur Behzat Bey’i Şefika Hanım’ın mezarının başında bulur. Aslı, Behzat Bey ile evlenmiş, fakat üç gün sonra ondan boşanıp adamın servetine ortak olmuştur. Behzat Bey kendisine oynanan oyundan habersiz şekilde garip âdetlerine ve gündelik hayatına devam etmeye çalışmaktadır (Bugay, 2019, 13). Hem Behzat Bey hem de Şefika Hanım karakteri, nitelik bakımından Umur Bugay’ın hikâye kişileri arasında ayrı bir yere sahiptir. Yazar, hikâyelerinde daha çok halktan-orta sınıftan kimseleri anlatmayı tercih ederken burada okurun karşısına Osmanlı aristokrasinin arta kalanından iki tipi çıkartmaktadır. Umur Bugay’ın kurgusal çerçevede vurguladığı üzere bu kimselerin hayata ve aktüel gelişmelere uyum sağlayamadığı görülmektedir.

“Dijital Dünya”da Hikmet Bey, Fazilet Hanım ve çocukları Tankut ile Leyla’dan oluşan dört kişilik bir aileden bahsedilir. Hikâyede Hikmet Bey, karısı ile çocuklarının gereksiz harcamaları ve israfları sebebiyle çıldırır. Fazilet Hanım, Tankut ve Leyla özellikle teknolojik gereçlere yaptıkları harcamalar ve göz boyayan taksitlendirmeli alışverişler sebebiyle aile

zamanda cinsel bir birliktelik olarak da sürdürmek ister. Bu sebeple fiziksel gücünü aşan bir ihtirasla ona sahip olmaya çalışır. Güleser içinde bulunduğu durum sebebiyle kendisini çaresiz hissedince anlaşılmayacağını da düşünerek Sabri Bey'i zehirleyip öldürür. Fakat yapılan otopsi sonucunda cinayet açığa çıkar ve genç kadın müebbet hapis cezasına çarptırılır. Hikâye, ferdin iradesini hiçe sayan veya bastıran toplumsal normların, ekonomik zorlukların sürüklediği mecburiyetlerin ve ataerkil yapının dayatmalarının trajik sonuçlarını gözler önüne sermektedir. Genç yaşta kocası ölen kadın, psikolojik sıkışmışlığa mahkûm edilir. Hikâye içerik bakımından Umur Bugay'ın diğer hikâyelerinden farklı olarak trajik olsa da yazar, Sabri Bey'i cinsel açlık/iştihâ içinde tasvir ettiği/konuşturduğu kısımlarda son derece komik bir yaklaşım sergilemiştir.

Karılar & Kocalar kitabının son hikâyesi “Gereği Düşünüldü”dür. Burada komik bir boşanma vakası anlatılır. İki yıldır evli olan Cevat ve Nazan, hâlihazırda mahkeme huzurunda boşanmaya çalışmaktadırlar. Nazan kocasının cinsel anlamda iktidarsız olduğunu ve kendisini fiziksel olarak istismar ettiğini öne sürer. Buna karşılık Cevat, eşinin annesinin etkisiyle hareket ettiğini ve annesiyle birlikte kendisine büyü yaptığını iddia eder. Hâkim, Cevat'ı haksız bulur. Hikâye onun trajikomik yalvarışlarıyla sona ermektedir. Cevat, kayınvalidesi olmadan Nazan ile baş başa kalabilirse, noter huzurunda cinsel birliktelik kurabileceklerini ve böylece iddiaların asılsız olduğunu kanıtlayabileceğini belirtir.

Karılar & Kocalar'daki hikâyelerde Umur Bugay'ın yapı ve anlatım tekniği bakımından diğer kitaplarındaki hikâyelere/metinlere göre değişikliğe gittiği görülür. Yazar burada daha çok üçüncü şahsın bakış açısını tercih eder ve sık sık diyaloglara yer verir. Hatta hikâyeler bu hâliyle biraz da senaryo metinlerini andırır. Dolayısıyla Umur Bugay aynı zamanda gösterme tekniğinden faydalanmıştır. Kitabın “Ön Söz” bölümü, “*Karılar-Kocalar*, televizyonda orta halli insanlarımızın kadın-erkek ilişkileri üzerine çeşitli skeçlerden oluşan bir gülmece oyunu olarak tasarlanmıştı” (Bugay, 2019, 7) ifadesiyle başlamaktadır. Bu ifade diyaloglara neden fazla yer verildiğini açıklar niteliktedir. Olay merkezli olan hikâyelerde mizahî bir bakış açısıyla gündelik yaşayışla ilgili konular ele alınır. Umur Bugay gündelik hayatın anlatımıyla birlikte yer yer ekonomik, bürokratik, siyasi vb. konulardaki sosyal tenkitlerini de dile getirir.

Sonuç

Hikâye yazarlığı, Umur Bugay'ın sanatçı kimliğinin az bilinen, başka bir cephesidir. Umur Bugay, tiyatro, sinema ve televizyondaki kadar olmasa da ve onların gölgesinde kalsa da bu çerçevede dikkat çekici bir uğraşta bulunmuş ve o nispette de başarı göstermiştir. İncelemede ele alınan *Kirpi Çocuk*, *Türk Küçükleri*, *Oğlum Adam Olacak* ve *Karılar & Kocalar* adlı dört kitap onun hikâyeci yönünü görünür kılacak zenginlikte metin/malzeme ile doludur.

Umur Bugay hikâyelerinde metni inşa ederken kurgusal yapıya pek odaklanmaz ve anlatım tekniği konusuna çeşitliliğe fazla yer vermez. Örnek verilecek olursa *Türk Küçükleri*'ndeki hikâyelerde yer yer III. şahsın bakış açısına rastlansa da daha çok I. şahsın bakış açısı hâkimdir ve genellikle hikâyenin başkışisi başından geçen bir olayı karşısındaki -çoğunlukla

anlatıcının bir arkadaşı olmakla birlikte- herhangi bir kişiye veya doğrudan doğruya okura aktarmaktadır. *Karılar & Kocalar*'a gelindiğinde ise *Türk Küçükleri*'ndeki durumun aksine, çoğunlukla üçüncü şahsın bakış açısının tercih edildiği ve diyaloglara dayanan bir anlatımın ağırlık taşıdığı gözlemlenir. Buradan yola çıkarak Umur Bugay'ın hikâyelerini belli bir kitap için hususen yazdığı ve yazma sürecinde de aynı tekniği benimsediği sonucu çıkarılabilir. Fakat Umur Bugay'ın yazdığı hikâyeleri önemli kılan şey, yapısından ve tekniğinden çok konusudur. Bu konuların başında ekonomik sorunlar ve toplumsal yozlaşma gelmektedir. Yazarın, ekonomik sorunları ve toplumsal yozlaşmayı başlıca meselelerden biri olarak ele almasının ardında orta hâlli insanların hayatlarını anlatmak istemesi yatmaktadır. Hikâyelerin içeriği, konuların işleniş tarzı ve Umur Bugay'ın vurguları Türkiye'deki orta hâlli insanların asıl sorununun geçim derdi ve bozulan sosyal yapı içinde ayakta kalma çabası olduğunu ortaya koyar.

Burada dikkat çekici olan, yazarın sözü edilen içeriği okuru üzecek, karamsarlığa sevk edecek ve konuyu trajik bir boyuta taşıyacak çerçevede anlatmaması, meseleyi her zaman mizahî-ironik bir bakış açısı/ton içinde ortaya koymasındır. Hatta bu bakış açısının, incelemenin bütününde de dile getirildiği gibi Umur Bugay'ın hikâye yazarlığının ayrılmaz bir parçası, en önemli ve özgün yönü olduğunu söylemek mümkündür.

İncelemede Umur Bugay'ın hikâyeleri/hikâyeciliği ile ilgili genel bir bakış açısı oluşturmak ve Umur Bugay literatürüne katkı sağlamak amaçlanmıştır. Buna bağlı olarak dört kitapta yer alan bütün başlıklar, hikâye niteliği taşıyan veya taşımasının -yer yer birkaç cümleden ibaret indeks mahiyetinde de olsa- bahis konusu edilmiştir. Böylece hem Umur Bugay'ın hikâyeciliğine ve hikâyelerine farklı açılardan bakmak/yaklaşmak isteyen araştırmacılara ve okurlara kolaylık sağlanacağı düşünülmüş hem de hikâye kategorisinde yayımlanan söz konusu eserler ile ilgili kapsayıcı bir tanıtım yapılması hedeflenmiştir.

Kaynakça

- Bugay, Umur. *Kirpi Çocuk*. İstanbul: Güneşli Kitaplar, 1993.
- Bugay, Umur. *Türk Küçükleri*. İstanbul: Bilgi Yayınevi, 2002.
- Bugay, Umur. *Oğlum Adam Olacak*. İstanbul: Tarihçi Kitabevi, 2017.
- Bugay, Umur. *Karılar & Kocalar*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi, 2019.
- Cebeci, Oğuz. *Komik Edebi Türler -Parodi, Satir ve İroni-*. İstanbul: İthaki Yayınları, 2017.
- Huyugüzel, Ömer Faruk. *Eleştiri Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2018.
- Karlıdağ, Esra. "Umur Bugay". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Erişim 20 Nisan 2024 <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/bugay-umur>
- Nâbî. *Hayriyye*. haz. Mahmut Kaplan. Ankara: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2019.
- Öngören, Ferit. *Cumhuriyet'in 75 Yılında Türk Mizahı ve Hicvi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1998.

Şeyben, Özgür. *Senaristler Kralı Umur Bugay*. Antalya: Antalya Kültür Sanat Vakfı İşletmesi, 2012.

Tan, Nail. "Umur Bugay". *Türk Dili Eylül* (2019), 108-109.